

La goma d'esborrar de Donald Barthelme

GETTY

PERE ANTONI PONS

Ho conten Mark Stevens i Annalyn Swann a l'extraordinari *De Kooning: an American Master*. Un dia, un joveníssim

Robert Rauschenberg, que al cap dels anys esdevindria un dels pares del pop art i un dels representants més conspicus de la postmodernitat plàstica, va anar al taller de Willem De Kooning, un dels gegants de l'*action painting*, aleshores en el cim de la fama, i li va demanar un dibuix.

L'artista principiant sentia una admiració viva i sincera per l'artista veterà, però si volia el dibuix no era per tenir-lo penjat a casa i contemplar-lo sinó per, literalment, esborrar-lo i crear una obra pròpia titulada precisament *Erased De Kooning*, és a dir, De Kooning esborrat. Com bé interpreten Stevens i Swann, el gest de Rauschenberg tenia un sentit i una motivació dobles: d'una banda, hi havia la voluntat de posar límit a la influència del pare artístic –de matar-lo freudianament–, i de l'altra, hi havia l'afany de

marcar un punt d'inflexió en la història de l'art.

La literatura postmoderna de Donald Barthelme (Filadèlfia, 1931-Houston, 1989), de qui Extinció Edicions ha publicat en català *El Pare Mort*, amb una excel·lent traducció de Ferran Ràfols Gesa i un pròleg sucós i instructiu de Borja Bagunyà, es pot llegir com el resultat d'esborrar els trets constitutius de la novel·la del XIX i de totes les formes de narració que se n'han alimentat.

És evident que Barthelme no crea de zero ni treballa sobre el no-res: en la seva literatura hi ha les empremtes de Joyce i de Beckett, entre d'altres, igual que el gest de Rauschenberg naixia del nihilisme genuï però intencionat de Dadà i va donar un resultat canònicament abstracte, en el sentit que un dibuix esborrat és una forma negativa d'abstracció. El que Barthelme va voler esborrar amb la seva opció conceptual i formal de la literatura van ser la il·lusió de la representació realista, el gruix moral i la dimensió psicològica dels personatges, la projecció de l'individu com a protagonista –ab-

surd, pletòric o tràgic– de la seva vida i el seu món, i la idea de narració com a relat coherent, totalitzador, finalista i significatiu.

El pes de les herències

Justament, *El Pare Mort* pot llegir-se com una paràbola sobre el conflicte generacional, sobre el pes de les herències, sobre la naturalesa invasiva i descontrolada de l'autoritat, sobre la influència –de vegades fecunda i estimulante, però sovint asfixiant i violenta– de la tradició. L'argument, que és senzill i avança d'una manera deliberadament confusa i erràtica, ja predispone perquè el llibre sigui llegit així: una comitiva de dinou persones arrossegueu el cos colossal d'un personatge anomenat el Pare Mort. Aquest Pare Mort, però, resulta que es comporta d'una manera no tan sols viva sinó hiperactiva, capriciosa, intervencionista i autoritària, i domina el relat amb la seva omnipresència incontenible. Per si no hagués quedat clar quin és el nucli temàtic de la novel·la, els protagonistes no paren de parlar, reflexionar i fins i tot llegir –hi ha un llibre dins el llibre titulat *Manual per a fills*– al voltant de la paternitat, de l'autoritat, de les relacions familiars i de com els fills entomen les lliçons dels pares.

Igual que tants joves que durant els anys 60 i 70 optaren per fer-se unes vides diferents de les que havien viscut els seus progenitors, Barthelme va proposar amb els seus llibres (*El Pare Mort* és del 1975) una manera diferent de fer literatura de la que havia imperat fins aleshores. Ho va fer bevent de les llibertats improvisades del jazz, recorrent a les mescles del collage (aquí hi ha narració pura, acotacions teatrals, esclats lírics, prosa de manual i contractual, descripcions telegràfiques, sermons grotescos, diàlegs divertits...), i incorporant tota mena d'ocurrències, anacronismes, paradoxes, repeticions, reciclatges, bromes, automatismes, paraules inventades, associacions arbitràries i apropiacions. No sé si ell ho concebia com una revolta contra la tradició, però segur que ho plantejava com un intent d'emancipar-se de la tradició.

El Pare Mort no és apte per a tota mena de lectors, però pot ser una lectura interessant, ocasionalment fascinant i entretinguda, fins i tot per als qui creiem que l'art de De Kooning és molt superior al de Rauschenberg. ♦♦

EL PARE MORT
DONALD BARTHELME
EXTINCIÓ
TRADUCCIÓ DE FERRAN RÀFOLS
260 PÀG. / 17 €

OBRO FIL

MARINA ESPASA

A la minoria, sempre

El Dia de la Visibilitat Lèsbica em va enxampar llegint *In the dream house* (en castellà a Anagrama molt aviat, *En la casa de los sueños*), un text autobiogràfic de l'escriptora nord-americana d'origen cubà Carmen Maria Machado. Hi descriu la seva experiència com a víctima d'abusos domèstics d'una parella que era una dona "carismàtica però volàtil", com la defineix amb una ironia marca de la casa. La casa del títol és el lloc on es troben les dues dones, un espai que, a mesura que avança la història, va passant de somni a malson.

A més de la història personal, crua i transformadora, el llibre recull els testimonis d'abusos en el context lèsbic que l'autora ha pogut rastrejar en els pocs arxius que hi ha d'aquest tema. Machado parla del concepte de "silenci dels arxius" per explicar aquesta mancança, un concepte que és bonic però que en realitat també és trist, i que es podria aplicar a moltes més coses que passen i que ningú no troba prou importants per arxivar o conservar. Importants per a qui, cal preguntar-se. També cita un estudi que qualifica la història de la literatura escrita per dones com una literatura "escrita a la sorra", fràgil i fàcilment esborrable. I contra això reacciona.

A les pàgines d'agraïments explica que li agradaria que el llibre fos també un document que servís als estudiosos del futur, un document d'arxiu per pal·liar el silenci. Quan vaig llegir això, ho vaig trobar admirable, però també em va envair aquell desassossec tan familiar, el que et recorda que, si pertanyes a una minoria –la que sigui– no et pots limitar a escriure i prou sinó que, a més, ho has d'aprofitar per fer-ne un servei a la comunitat minoritària o minoritzada a la qual pertanyes. Ho has de fer? Hi hauria qui diria que no, perquè no és just no poder escriure amb la mateixa despreocupació que la dels integrants de les majories, els que es poden dedicar a no escriure de certs temes. Però és que la revelació és que no tens l'opció de no fer-ho. I és quan prens consciència de la fertilitat d'aquesta intersecció entre l'esfera íntima i la col·lectiva, que la satisfacció per la feina feta, i el valor de l'obra que crees, poden amplificar-se. Com allà on es barregen la sorra i l'aigua, que les lletres poden esborrar-se, però la vida floreix. ♦♦

L'APARADOR

ARA

FICCIO

Ètica per a inversors
PETROS MÅRKARIS
Tusquets

El comissari Kharios és el protagonista d'una desena de novel·les de Petros Mårkaris. Ambientades a Grècia, s'endinsen en la repercussió de l'última gran crisi econòmica: les provocacions de l'extrema dreta es combinen amb una mirada a la immigració i la pobresa.

FICCIO

Cambios de humor
L. MAY ALCOTT
Funambulista

Louisa May Alcott va ser molt més que l'autora de *Donetes*. Abans de consagrar-se amb la història de les quatre germanes va escriure llibres com *Cambios de humor*, on explica el viatge en barca d'una noia de 17 anys amb el germà i dos amics inspirats pels filòsofs Emerson i Thoreau.

POESIA

Poesia forestal
MARTÍ BOADA
El Cep i la Nansa

Referent en l'àmbit de l'educació ambiental i autor de més d'un centenar de llibres, Martí Boada recull per primera vegada la seva saviesa en vers a *Poesia forestal*, on exposa l'amor a l'entorn natural, la crida al canvi, el laberint del temps, la defensa de l'amistat, l'observació i els viatges.